

СТАНОВИЩЕ

На доц. д-р Елена Петрова

За дисертационния труд на докторант

Гергина Йорданова Теофилова

на тема: **Множествената дискриминация на мюсюлманката по**

пол и религиозна принадлежност

Предизвикателствата пред жените бежанци, изповядващи исляма

За присъждане на образователната и научна степен “доктор” по философия

Дисертационният труд на Гергина Теофилова в размер на 234 страници се състои от: Въведение, 12 глави, изводи, заключение и библиография. Формално той отговаря на изискванията ЗРАБС и правилника за неговото приложение. Авторефератът коректно представя съдържанието и определените от автора приноси моменти на труда.

Актуалността на темата, макар и широко дефинирана, но слабо интерпретирана в българското теоретично пространство, ни кара да очакваме едно автентично авторско изследване, чиято комплексна методология му позволява да се използват световните и български анализи на дискриминацията на жените по пол и религиозна идентичност като теоретична база, при анализа на тяхното специфично проявление при жената мюсюлманка - имигрантка или бежанка. Основание за това очакване ни дава Въведението на дисертацията, в което са определени обекта и целите на изследването. Жената мюсюлманка като обект на анализа е представена като “фокус през който се разглеждат важни проблеми (с религиозен, политически и нравствен характер) на ислямския и глобалния свят”(с.5), което предполага представяне на теоретично обосновано конструиране на нейн нов статус, отразяващ настъпилата промяна в религиозната, социално-политическата и културната ѝ среди и положение в двата свята. В действителност той е разгледан като рефлексия на излизането ѝ от основното място на обитаване и свързаните с него непроменливи идентичност и положение, обусловени от доминиращата религиозно-ценностната йерархия на частното, семейно-родово или племенно-общностно пространство и навлизането ѝ в ново, социо-културно пространство, в което доминират ценностите на правово демократичното общество, чиято нормативна

база, подробно отразена от дисертантката, позволява и гарантира свободното самоидентифициране и предефиниране на идентичността на човека, включително и тази на жената мюсюлманка.

В глава IX (с. 177-195) на дисертацията авторката прави “анализ на положението на жената мюсюлманка и отношението ѝ към корана и разпоредбите на шериата...) и чрез него дава отговор, който не потвърждава твърдението ѝ във Въведението, че тя може да бъде фокус за разглеждане или решение на важни за двата свята проблеми И на Изток и на Запад мюсюлманката си остава затворена в частното пространство и нейния статус е обвързан с него, а там , според разказаната автобиографична книга на Иршад Манджи, тя “няма право на избор и ролята ѝ са наложени”(с.176). Ролята ѝ по отношение на публичното пространство се свежда до тази на пасивен наблюдател на случващото се в него. Множествената дискриминация на мюсюлманката имигрантка в нашата страна не е изследвана и основно се обвързва с отношението към нейното традиционно религиозно облекло. В труда тя е сведена до: семейната и религиозна дискриминация или до индивидуалната декларация на самата жена. В големият бежански поток, от воюваща Сирия, имаше много жени, чиято възраст, образование, семейно и професионално положение бяха различни . Сред множеството излъчени документални кадри, интервюта и дори филм, се видяха и някои форми на вътрешна, присъща на потока и на външна дискриминация от страните, в които влизат бежанките. Този времеви период, изобщо не е засегнат в труда, защото е след 2010г., а авторката разглежда основните видове дискриминация чрез изследване на Евробарометър от 2008г., но специфичната дискриминация на мюсюлманката имигрантка, дори до 2010 година липсва. Нейният принос го търсим в специфичното, в особеното, което е част от задълбочено изследваното общо - множествената дискриминация, но не е тъждествено с нея.

Преминаването от затворена религиозно-етническа идентичност към отворена, базирана на културните ценности идентичност е един сложен и продължителен процес на включване на имигрантите и бежанците към новата, различна социо-културна и политическа среда и нейната кроскултурна чувствителност към чужденците И напълно резонно дисертантката използва изследванията на: различните видове идентичност; стереотипите на А. Шюц “за културния образ на групов живот на чужденеца и социалното му приспособяване”; теориите на Кр. Калхун за недостига на кроскултурна чувствителност

и на М. Уолзър за толерирането и оцеляването на различните общности и модела на мисленето на Хофстеде, стоящ в основата на различията и конфликтите между културите, които влияят на културната адаптация на бежанците в приемащите ги страни, така и представянето на изследванията на положението, което заема жената в българското общество и дискриминационните проблеми пред които тя се изправя. В това общество базирано на различна културно-ценностна система, мюсюлманката трябва да се адаптира, интегрира и реализира. Въпросът, който възниква тук е: могат ли да се разглеждат като релевантни дискриминационните процеси към жените българки и имигрантките мюсюлманки? Българката присъства в публичното пространство и ако условията в страната не ѝ дават възможност за реализация, тя използва правото си на избор и емигрира в други страни, където започва да работи, според данните от изследване на българската емиграция, а не остава затворена в частното пространство. Отбелязаното ѝ завръщане след 90-те години в частното(семеино) пространство е резултат от тоталната промяна в обществено-политическия модел на страната и настъпилия катастрофален срив в социално-икономическата сфера, който промени статуса не само на жените, но и на мъжете, пораждайки първата емиграционна вълна, обхванала над 1млн. българи. През този период настъпи и забележителното самоотваряне на частното пространство и навлизането му в публичното, главно чрез дебатите върху пола представени в електронните медии и пресата, заслуга за което имат и двата пола.

По отношение на използвани теоретични изследвания по отделните глави на дисертацията, чиито обем е две трети от общия ѝ обем, смятам че те не са теоретично осмислени и интерпретирани, а просто преразказани. Теоретичната позиция на дисертантката почти навсякъде съвпада с тезите и изводите на изследователите, а на някои места е дори присвоена. Част от цитираните автори, които влизат в библиографията са вторично използвани т.е. не са четени в оригинал първичните базови източници, което лесно се доказва. Там където е имало достъпна за дисертанката литература, главите са по-големи, но шест от тях са в обем между 7 и 10 страници, което представлява кратко репрезентиране на проблемите.

Представеното в дисертацията изследване на бежанките мюсюлманки, чиято крайна цел е да се разгледат емоционалните им преживявания и особености на интегрирането им в българското общество е непредставително и чрез него не могат да бъдат уловени нито

емоционални състояния и нагласи, нито някаква тенденция на вписването им в него. За тях се изисква използването на друг тип методология и инструментариум на изследване.

Единствената глава , в която се чувства автентичното авторско присъствие , освен във Въведението е тази посветена на имиграцията в България.

Заключение

След внимателното ми запознаване с теоретичната интерпретация на “множествената дискриминация на жената мюсюлманка по пол и религиозна принадлежност “ и на “ предизвикателствата, пред които са изправени жените бежанки, изповядващи исляма” направена от Г. Теофилова в дисертационния ѝ труд и нейното представяне в автореферата, въпреки множеството ми критични бележки, бих предложила на уважаемото Жури да присъди образователна и научната степен “доктор по философия” на Гергина Йорданова Теофилова, при положение, че няма плагиатство в труда. Нека уважаемото Жури прецени, след като разгледа представените от мен доказателствата, дали да ѝ се присъди тази степен.

8.10.2018г.

доц. д-р Елена Петрова